

Az amerikai nő

– neandervölgyiek –

Az amerikai nő nevelőapját Jonathan Bellnek hívták, és ha a *lehetségesnél* valamivel több whiskyt ivott, ami inkább ritkán fordult elő, de azért volt rá precedens, a karácsonykor mindig működésbe helyezett téglaberakásos vintage kandallónak támaszkodva két kortyintás között azzal kérkedett egyre lassulóbb tempóban, hogy az egyik távoli rokona fedezte föl a telefont. A nagyságos Bell papa. Kocog a jégkocka, egy kézbe illő kagylóval mutatják be a modern metafizika vívmányát. Nem emberrel beszélsz, hanem az illúziójával. Az a helyzet, hogy a valóságot sokan szólítják, de a valóság keveseknek ad választ. A kommunikáció történetéhez tartozik az is, hogy az ember, aki folyton és kényszeresen be akar számolni élete jelentékeny és annál is jelentéktelenebb eseményeiről, csaknem mindenről voltaképpen, olyan dolgokról számol be, amelyek senkit sem érdekelnek, még őt magát sem, és a közlés érdekében redukálja az identitását, más lesz, ha beszélsz, nem olyan vagy, amikor megszólalsz. A kiejtett szó megváltoztat.

A kommunikáció története a személyiség folyamatos átalakulása is. Lecsorog a napra tett süteménymáz. A kommunikáció nyílt árulás, az alkalmazkodás üdve. Az emberi arc repedt szakadékból az elme üzeneteket küld: füstjelet, síp sikítését, dudaszót. A harsonát használó szájból előbb boríték lesz, aztán csak szimpla hang, zümmögés, képernyő villódzása, de azt már később, csak a *kilencvenes* években gondolta az amerikai nő,

pittyenés.

Message.

Pittyenés,

message.

Message.

Aztán beköszönt a lájk is. Lájk. Message. Lájk.

Volt egy tag, riasztót szerelt a postaládájára még a hatvanas években, Jerry, aki előbb jól beszart minden egyes levélbedobás után, később megszokta. A postás hamar megszokja a továbbítás érzését, ő nincs is. Aztán néha, kibaszásból, a postaláda mellé tette a levelet. Pedig esett.

Ja, vezeték. Haladok az Óceán mélyén, küldök ezt-azt, mindent.

Az amerikai nő anyja, Mary-Lee volt a legelbűvölőbb nőszemély, akit valaha látott, később is megtartotta ezt a véleményét, az emberi esztétikum rendkívül vonzó, leginkább igéző változatát képviselte. Legalább egy óráig tudott szopogatni egy cukorkát, ami Kisernának soha nem sikerült. Még egy uszkár bőrpóráza is illett volna hozzá. Nem Suzy Parker vagy Marilyn Monroe, inkább Vermeer fülbevalós lánya. Vagy a szép Cecilia Gallerani, a hermelines szerető. Ha már ha-

sonlíthatja Mary-Lee-t az amerikai nő valakihez. Ilyen vonzó arcot ő addig nem látott, pedig Kiserna nyolcéves koráig színésznő, kifejezetten és nyilvánvalóan tetszetős, magukra adó emberek között élt a budapesti Visegrádi utcában, ahol az édesanyja táncot tanított.

Édesanyám tánctanár volt.

Édesanyám tánclépéseket mutatott be.

Mary-Lee, hogy neked milyen gyönyörű szád van.

Ezekből az ajkából valószerűtlenül mély hangok érkeztek, valamint hozzájuk semmiképpen sem illő cigarettafüst, tört fogfény, mentaillat. Az amerikai nőnek nem volt igazi testvére. Legalábbis az Egyesült Államokban nem tudott ilyen vérségi kapcsolatról. Őt 1957-ben hivatalosan örökbe fogadták Ausztriában, ahol húsz évvel korábban üdvözült extázisban ölelte keblére a Führert az osztrák nép, minden ablakba és kopottzöld zsalugáter oldalára föltűzték a frissiben szőtt, horgolt, festett, varrt horogkeresztes zászlót, és levitték rázogatni az utcákra,

heil Hitler,

heil Hitler,

heil.

Ha lett volna testvére az amerikai nőnek, semmiképpen sem fogadják örökbe. Akkor ez nem olyan dilemma lenne, ami föloldható, úgynevezett diszjunkció lett volna. Persze, ha az ő örökbefogadása után esik teherbe a mostohaanyja, Mary-Lee, más a helyzet. Még az örökbefogadás előtt átköltöztek Európából, konkrétan Ausztriából az Újvilágba. Mr. Bell teljesen természetesen úgy mondta, *haza*. Hazamegyünk, kislányom. Az Amerikai Egyesült Államok, a csodás keleti part, Bostontól Jacksonville-ig kanyarog a homokkal szórt, sziklavárosokkal tarkított parti fövenyszőnyeg. Az ember szabad, tettere kész országa, birodalma, az új Néróland. Megnyertük a világháborút is, nem? Kiserna még úgy tanulta, hogy azt a szovjetek nyerték meg. Nem messze tüskézi az eget New York, majd Washington játssza az eszét, kicsivel magasabban Boston, egy monumentális teabár, majd megértesd, ott pompázik a Harvard különben. Amerikában minden minta, amit meg tudtak haladni. Nagy erény, hogy az is lehet, amit nem képzelsz el. És pontosan az lesz. Kelet? Az is lesz, ami nem elképzelhető, csak ennyi a distancia, de ha belegondol az ember, ez elég jelentékeny különbség. Ellopod a homokozó formát, és fölhasználod.

Az orange-i kertjükben állt egy igazán jelentéktelen juharfa, egyébként nincs jelentéktelen fácská, egy szóra sem érdemes emberi lény vagy fűszál. Vagyis ennek a fának sem volt valamirevaló sorsa, úgy tűnt legalábbis, de jobb, ha azt mondja ő, az amerikai nő, hogy *küldetése* lehetett mégis. Volt. Mire lennél te ok a teremtésben, fontoljuk meg, bébi.

Annak a kicsiny fának az ágaira még apró lányként szalagokat és birkaszem nagyságú selyemcsomókat kötött, mindenféle színben lógtak és lengedeztek, csillogtak és villogtak. Az előre kikészített kerti székekbe beleültette az anyját meg az apját, Mr. Bellt és Mary-Lee-t, éppen a juharfa elé helyezte őket. Az eseményt érdeklődve figyelte a kerti rigó. A kislány tízéves se volt, tökéletes álmai és tökéletes vágyai voltak. Majd elnyújtott hangon, ahogy a templomban beszélnek a felnőttek, kijelentette, most olvas nekik,

Mom,
Daddy,
olvasok nektek.

Nehéz volt a könyv, lapozott.

Remegett a gyöngé kis keze, ahogy tartotta.

Nyilván el akarta őket kápráztatni, angolul, vagyis egy folyó nyelven beszéltek, a csilkotin indiánok földjén vágtat a víz. A patak tele van kanadai pisztránggal, sügérrrel, csukával, de már angolul is csobog. Angol örvény, hullám, angol hab. Egy ideig folyamatosan és megszállottan akarta meggyőzni Mr. Bellt és Mary-Lee-t, hogy helyesen döntöttek, amikor magukhoz vették a bécsi pokolban. A tiétek vagyok. Nem mintha azoknak kétségük lett volna efelől. Nem volt, de azért mégis. Csak annyi történt, hogy a bécsi menekülttáborban fölfigyeltek a sírására, illetve nem is, hogy fölfigyeltek, de lényegesen többet tettek, mert a számukra is eléggé fölfoghatatlan vonzalmukról biztosították. A gyors, végig sem gondolt vallomás mégis őszintének tűnt, majd a továbbiakban akkurátusan és különösebb kétségek nélkül elvégezték a szükséges adminisztrációt, melyek eseményein ő is mint árvaságra ítéltetett, de csoda folytán éppen megmenekülő kicsi lány, mindig jelen volt.

Még mindig térdzokniban.

Te most, Kiserna, *valóság leszel.*

Milyen érzés valóságosnak lenni.

Ősz, tél és 1957, különben furcsa. Mert amikor valamihez érek, érintem a dolgokat, azok is valóságosak lesznek.

Eddig nem voltak azok?

Nem, nem voltak azok.

– *Ne legyél előttük, a hivatali tagok előtt vidám.* Ok?

– Ok. No happy.

– Itt, meg itt is gyúrd meg a blúzod. Szoknyádat ferdebben, please, darling, csinálj úgy, mint egy kislány, aki máris verseket ír.

– De hát már írtam!

– Az most mindegy. Csinálj is úgy!

Áj get it, mom.

Szemlesütve állt egy iratkötegekkel megemelt furnérpult előtt, mögé sem látott, tárgyszerű és hivatali hangokat hallott, Remington írógépek hada kopogta vadul a tényállást, majd az aktuális verdiktet. Az írógéphang egyáltalán nem volt ismeretlen hanggi effektus, azt Erna mama is használta. Erna mama úgy tudott gépelni, mint egy profi.

Itt cigarettával telefüstölt bevándorlási hivatalok várták, örökbefogadási hivatalok fogadták, újabb állampolgárságot fölkínáló offciák kisablakai hunyorgtak rá olykor harapós kedvvel, máskor kifejezetten biztatólag, ám az adminisztrációs stációk végül megadták magukat Mary-Lee kivételes rámenősségének és a szépségét tisztító fegyverként használó rafináltságának.

Egyébként valóban szívhez szóló sikolyok voltak azok ott, a hazájukból pánikszerűen menekülő magyarok számára hirtelen fölállított menekülttábor réműlettől kikövezett folyosóján. Kisernát, akiből amerikai nő lesz, éppen át akarták irányítani egy félelmetes hírű gyerekotthonba, amit ő apró lányként jogosan

és kétségbeesetten nehezményezett, mert addigi gyámolítói, a józsefvárosi Polgárok, ha idáig szorították is, azokban a napokban, abban az órában, azokban a pillanatokban mégis elengedték az izzadós, kicsi kezét, dehogysis vitték magukkal, az ő nagy kalandjukba neki már nem jutott hely, lepasszolták, mint egy elnyútt ruhadarabot, és a négy, matricákkal teli vulkánfíber bőröndjükkel meg a hülyegyerek fiukkal sietősen távoztak a kéklő messzeségbe. A kislány soha nem tudta meg, hová. Talán Angliába, a hősipkás Svájcba vagy Skandináviába vezetett az útjuk. Elmentek svédnek, vagy dánokká lettek.

Sziasztok, Polgárok.

Az utolsó, amit Polgáreből látott, az a Miki csúfondáros vigyora volt. Talán még nyelvet is öltött rá, kis geci Mikike. Elmentek. Az ebédlőben hagyták, a huzat emelgetett egy szalvétát, mert itt az is volt, fehér szalvéta.

Meg kell enni.

Majd jönnek érted.

Te csak várj.

Jönnek érted, megígérem.

Edd meg. Mindet.

Addig föl ne állj, míg nem lesz üres a tányér.

Kióvakodott utánuk, csaknem üres volt a folyosó. Egy férfi cigarettázott a falba szerelt, tábori telefontól. Nagyon lazán, nemtörődöm tartással dőlt a falnak.

– Elmegyek Stockholmba, kislány – beszélt a telefonba.

– Persze, megvárlak. Meg én – és ahogy ezt mondta, Kisernára kacsintott, aki meg üvölteni kezdett.

– Ó hogy az a...

A cipője orrával megrúgott egy gyufásdobozt, ne üvöls már, nem látod, hogy beszélek, sziszegett az amerikai nőre, aki dehogysis volt még amerikai nő, egy elhagyott gyereklány volt, rohamot kapott, és teljes joggal, nem kárhoztathatta őt senki, hogy kiborult a lélektani bili. Nahát, a férfiak is tudnak sziszegni. Meg is ismétlik. *Ne üvöls már, te kis dög!* Soha nem nevezték *kis dögnek*. A kislány hajlott a kövön koppanó gyufásdobozhoz, minden elégett szálát visszadugott. Az addigra kiürített szobába ment, ahol Polgárekkel lakott. Öt hónap. Mindjárt tavasz lesz, már az is van, a deszkafal túloldalán aranyeső sárgállik. A megmentői, azok a Polgárok elmentek, mint a huzat. Még a szobában terjengett a szaguk. Polgárek szaga. Egy jóra való magyar család sűrű, bonyolult, mindentudó szaga. Egy emigráns család szaga. Egy emberé is sok, hát nem?! Kiborította a gyufadoboz tartalmát a neki is térdig érő dohányzóasztalra, és igaza lett, mert egy sértetlen szálát talált. Azt ő gyújtotta meg. Az égett fa szaga. A füst. Az összes gyufát visszarakta a dobozba, és visszavitte oda, ahol találta, a folyosótelefon alá.

Aztán újra sikoltozni kezdett.

Hónapok óta nem csináltam.

Fél éve nem sikoltottam így!

Az árvaság mellett döntöttem, amikor a téren, a lövöldözés közepette elengedtem Sanyi bácsi kezét, és aztán újra árva lettem. Árvaság árvaságot szül. Maybe. Aztán pedig Mary-Lee megérkezett a mesevilágból, előbukkant a valóság-szerűtlenségből, mert a sors ritkán tréfál, de azért kedvére van a nevetetés is. Mary-Lee megérkezett Tündérországból, szép is volt, egy tündér. Ekkorra már

azt is értheti az ember, hogy mi az a hecc. Lehet köszönteni az élet dramaturgiáját, figyelmét, a végzet hatalmát, blabla. Van jóindulat a sors működésében. De tényleg. Lehet azt mondani, thanks, bébi. A sors az, amire azért nem szabad gondolni, mert úgylis bekövetkezik valamelyik variációja, és ha bekövetkezett, akkor meg már azért nem érdemes számba venni, mert nem a sorssal törődsz, hanem az aktuális bevásárlással, tej, tejföl, sonka, vaj, kenyér, maradt-e ki valami. A sors elég nagy ostobasága egy isteni részműveletnek. Aminek nincs logikai magyarázata, arra azt mondják, Isten dolga. Bullshit. Rátenni istenre a véletlent vagy az ép ésszel föl nem mérhető. Isten logikus, nem? Variál, szórakozik, de logikus, nem? Hát nem. De miért nem?

No pasarán.

Az amerikai nő akkor, az 1957-es esztendő kora nyarán, a bécsi menekülttábor központi épületének folyosóján a föltétlen óvatosságra szakosodott, félnék tudásával rádöbrent, most aztán már igazán magára számíthat, egyedül maradt, mint az ujsa. Lábujja, fülcimpája, nyelve, copfja. De mert nyughatatlan, visszaóvakodik a főzelékszagú ebédlőbe. Hátha csak játék az egész, *tréfa*, az osztrák is *viccet* mond különben, valami elkerülte a figyelmét. Nézi az asztalon hagyott ételt, az is valami főzelék, lencse, bab, benne húsdarabkák. Kihűlt, megdermedt állagok. Előkeveredik egy terebélyes konyhás asszony, mutogat, de tessék már enni.

Essen! Bitte schön.

De hát én egy kislány vagyok!

Visszaviszi szépen a fémtálcát, a pult mögött álló nagydarab nő arca rásüt, mint a hold, talán megveti, a szája megfeszül, mindez együtt azt fejezi ki, hogy nemcsak kicsi ez az emberlány itt előtte, de menekült is.

Máskülönben három nappal ezelőtt zajlott le a lincselés, aztán iparkodtak el – menekülés volt az – négy vagy mennyi teli bőrrönddel az ő drága megmentői, akik cirka fél éve voltak oly kedvesek és segítőkészek, hogy kivezették a Kossuth téren támadt pokolból, a géppuskasorozatok, kerepelések és a jajgató vagy néma csodálattal meghaló emberek közül, amiért nem lehet eléggé hálás nekik, a Polgáréknak. 1956. október 25-e. A parlament és a környéke vérben ázott, járda, beton, fal, fatörzs. Voltak ott fák? A meglőtt emberekről többnyire leesik a cipő. Anyának is van ilyen cipője, nem? Őszi darab. Azok az emberek, Polgárék mentették ki a pokolból. A parlament tere kopog a célba nem talált lövedéktől, ami azért, ha pattan, mégis megtalálhatja az emberi szívet. Kiserna elég hosszú rohanás után jutott el a Visegrádi utcából, az otthonukból, csak mert a családi ebédhez készülődő lakásukba betörték a forradalmárok, a Karcsi meg az Imi. Volt ott minden, mint a színházban. Keller bácsiék, akik már ott tartózkodtak náluk, természetesen belekeveredtek az eseményekbe. Hanna néni a maga százvalamennyi kilójával nagyon meg tudott vadulni. Yes. Hanna néni rá is esett az egyik forradalmárra, és amire ez a drága néni, aki néha ölben vitte a kicsike férjét, a rendkívüli testi képződményével rázuhan, az minimum megroppan, de inkább eltörik.

Polgárék a lövöldözés legnagyobb tébolyában a vérben fetregő, megsebesült vagy már halott emberek közül, akiknek a teste beterítette a teret, míg pattogtak a lövedékek a kövezeten, kiemelték őt az emberhalomból. Az amerikai nő nem győzi hangsúlyozni, és ez akkor is így van, ha később hűtlennek bizonyultak, hogy akkor és ott megmentették.

– Kislány!

– Mit csinálsz te itt?

Polgár bácsi elképedt, szederjes arca izgalomba jött, ezt kérdezte, mit csinálsz te itt, tényleg, mit csinál ő itt, miközben lőnek, miközben meghalnak.

– Nem tudom.

Mit mondhatott volna.

– Nem tudom.

Idáig szaladt, mint a bolond. Idáig futott a villamossínek mentén, a törmelékkel teleszórt járdákon.

Azt hiszem, egyszerre akar az eszembe jutni minden.

*

A farsang napján, 1957-ben fölkoncoltak a menekültszálláson egy illetőt. Igazi, békebeli lincselés történt. Az amerikai nő ilyen, efféle kollektív gyilkosságot még nem látott testközelből, lelövést, elvérzést és halálos sebesülést már sajnálatosan igen, ráadásul alig néhány hónapja, és azok a kétségtelenül rettenetes és fölfoghatatlan események a rémálmaiban is rendre visszatértek, csak mert a tanúja volt annak, amikor egy illetőt, nénit, idősebb bácsit eltalál egy lövedék, ami valahonnan fönről érkezik, a múzeum tetejéről, egy borzasztó vasgolyó, ami láthatatlan, és a semmiből elindulva végül puffan az emberi testre öltött ballonon, posztókabátban, kis zakón, mintha behajtott mutatóujjal koppintották volna meg az eltalált ember vállát vagy a mellkasát. Az amerikai nő a halál efféle körülményeit már tapasztalta, amikor lélekszakadva elfutott otthonról, a Visegrádi utcából 1956. október 25-én, amikor a család ünnepi összejövételre készült, de rájuk törtek a forradalmárok, két pattanásos nagykamasz képében, és ő kiszaladt, le az utcára, egész a körútig, a Marx térig futott, majd tovább a Duna felé, és csakhamar a nyüzsgő, emberekkel teli Kossuth térre ért. Piff és Puff. Lőttek. Gyilkoltak. Közvetlenül mellette történt a vérontás, karnyújtásnyira volt megmeneküléstől és haláltól, ő meg csak futott. Vértócsákba lépett.

Sándor bácsi, a nagybátyja már elérte, már megfogta. Beszélt hozzá akadozva.

– Csöpike! Csöpike!

A régi nevét ismételte, az elhalványult kis nevét, amit ő már nem használt, mert a Kiserna név járt neki a drága nagyanyja után. Arról, hogy az *erőszakos halál* már korábban megmutatta magát neki, a Visegrádi utcában, ugye, később sem számolt be az őt megmentő Polgáréknak, nem is kellett, mindahányan tudták, amit tudtak, senkinek nem volt kétsége afelől, hogy miféle eseménynek volt a szemtanúja, tömeggyilkosság, mondhatnánk rezignáltan, és hát egy tömeggyilkosságot hogyan kell, hogyan lehet értékelni. Ha túléli az ember, értékelhet, nem? Számvetés. Na, de ez az esemény, az a lincselés itt, a menekültek körében, a bécsi táborban, mégis más volt.

Három napja konkrétan agyonverték egy embert. Az amerikai nő évekkel később helyezkedik arra az álláspontra, hogy a forradalom nem föltétlenül a forradalmárok felelőssége. A marxisták gyakran hablatyolnak a forradalmi helyzetről. Ezt egy restriktív trendben is szokás állítani. Egy visszarendeződésben a szomorú, megtört gyilkosnak a nyakába varrni minden vandalizmust és élet-

ellenes mozdulatot, hát nem igazán fair. Az amerikai nő fölnőve, tudatos aszszonnyá válva óvatosan kerülgette ezt a kislánykori élményét, de már akkor is a kicsi száját szorította, a fejét rázta, hessegette a tegnapi, még szinte testmeleg élményt, hogy nem, nem, de a folyvást visszatérő, magukat makacsul az éjszakába fészkelő rémálmok, a vérfoltos ruhadarabok és mésszel leöntött egyenruhák látványaiban újra és újra megmutatták magukat. Babázott a bécsi menekülttáborban, mint a visszamaradott gyereklányok, matracos ágyában a térdét a melléig húzta, hogy nyomja, és nem akart, de álmodott. Senkinek sem beszélt arról, amit a téren látott. Polgáréknak se. Igaz, azok nem is érdeklődtek, volt annyi eszük, hogy ne kézzel nyúljanak a forró sütőbe. Aztán elérkezett a tábori farsang napja, és agyonverték egy embert, akit ő ismert, legalábbis beszédbe elegyedtek, szót váltottak a falra szerelt telefonkészüléknél, amit ő alig ért el, és ami néha magától berregni, csörögni kezdett, vagy talán a salakkal borított udvaron beszéltek. Igen, inkább ott. Lökdősdött a szél, megrángatta a kihajtott spalettákat, elgurított egy üres üveget. Nem volt egy kellemes diskurzus egyáltalán. Benne volt különben, ahogy utólag megítélte, a lehetőség a társasági levegővételben, hogy ilyen eszelős mértéktelenség megeshet a menekültek zavaros társaságában. Parázslott minden érzés, és sokszor igazán föltűnően figyelték egymást az emberek, *ki vagy te, honnan jöttél, küldtek-e*. Amikor a nagyokos, mindent tudó, mégis nagyon hülye felnőttek ittak, és leginkább vodkát vagy osztrák búzapálinkát szereztek be a környékbeli kocsmákból, amit különben Stubénak hívtak, bármi atrocitás előfordulhatott. Magukkal hoztak ezek a szerencsétlenek minden selejtet és lelki romot a kommunista Magyarországról, tessék. Cipelték a roncsokat, az életük hasznavehetetlen alkatrészeit, és még őrizgették, dugdosták is, rögeszmésen birtokolták a Horthy-korszak és a magyarságuk roncsolt eszméit, az otthont, az almárium képét, az üveges szekrényt, a ládafia kincseit, a gyerekkort, ami elveszett. Az ifjúságot, ami megrohadt.

Heute regnet es, oder?

Még velük volt az összes rossz, úgymint árulás, úgymint hűtlenség, úgymint tehetetlenség, úgymint a szocializáció aligha belátható bonyolultsága egy új, máshogyan működő világban. Mit hozunk ide. Mi van mivelünk. Elég sok minden. Nehéz, húz, gyötör. Ami veled van, igenis akar valamit, egyébként miért fészkelne el a szíved mellett. Valójában *csak az akar valamit*, amit a legkésőbb tudsz letenni, elengedni, elveszíteni akár. Ami veled van, akar. Ami nincsen veled, leszar, nem akar tőled semmit igazán. Vagyis joggal lehetett valami atrocitást várni, hogy addig szisszen a szó, mígnem egy ököl fölemelkedik és lesújt, beszakad az arc, mint a könnyű jég a fejszefej alatt. De előkerül vasrúd is. A nők már nem csak sziszegnek, de körmükkel fenyegetőznek, akár az óriási, dühös macskák, egymást is szapulják, a férfiak üvöltöznek, kést kap elő valamelyik. Kész.

Aztán találnak egy olyat, aki egyedül van, talán a rendből kivált tényező, az meg mindig gyanúsabb, tehát védtelenebb is, amelyik kivonja magát. Hát lássa akkor a következményt. Igen. A kezdeti hangzavar, a felesleges ellenségeskedés után máris rátaláltak egy csöndes, öltönyös, sokat cigarettázó emberre, aki szökött volna abból a világból, amit különben nem föltétlenül ő teremtett, de talán ő igazgatott, része volt a rendszernek, hogy így fejezze ki magát az amerikai nő, ő vigyázott, és mindenképpen a tevékeny részese volt a működésének.

Az apám is lehetett volna. Vagy a Sanyi bácsi. Polgárék is beszéltek ilyenekről. Az amerikai nő a szót elég jól ismerte, elhangzott otthon, és nem is az, hogy valóban elhangzott, hanem hogy akármikor, bármikor elhangozhatott. Ez az akármikor volt a legrosszabb, és Csőpiké, aki Kiserna lett, ezért is jegyezte meg.

Államvédelmis.

Ávéhás.

A táborban fölismerték az illetőt, és néhány kiáltás, sikoly kíséretében rövid és szenvedélyes úton kivégezték. Megölték, na. A női cipősarok ahogy belefúrja magát az arcba. *Miért köpködnek?* Ilyenkor köpködnek. Az valami pótcselekvés, nem, hogy még le is kópi a haldoklót vagy a hullát? A kifejezhetetlen kifejezése. Polgárék nem voltak tanúi az esetnek, egyik Polgár sem tartózkodott a lincselés közelében, szerencsére vagy nem szerencsére, a kis hülye Miki sem, ő, az amerikai nő is csak éppen, véletlenül, de ahogy kezdődött, megmerevedett, és bámulta, valaki elrángatta, a kisaszomat, seperjél már innen, te.

Szétverik a fejét, sikolt, öklendezik, küzd, ne, ne, ne.

Vérzik, mint a dísznő.

Összeesik, mint a rongy.

A földön is ütik, köpik, rúgják, magzatpóz.

Még látta, hogy taposták az arcát, pedig már nem is védte magát.

Az amerikai nő kapott egy taslit, tényleg elég legyen, tűnés.

Polgárék eltűnése után néhány perccel, hogy otthagya a hidegre hártásodó ebédet, kiválogatta a gyufaszálakat, fölállt, az ebédlő székét maga mögé lökve visszament a falit telefonhoz, árván lógott a készülék. Mint egy félbevágott, fekete kéz. Ott már nem állt senki, és akkor ő eléggé eltökélten *folytatta* a sikoltást, mígnem a félhomályos korridoron megállt előtte egy elképesztően szép, ragyogó fogsort villogtató, dauerolt hajú fiatal asszony, és a kék erezzel összefestett kézfejét, a vörös körmű ujjait nyújtotta, filmjelenet. *Látomásban van részem.* Amerikai! Álljon meg a szentmenet. A kislány abba is hagyta a sírást, megmerevedett, reszketett, kicsit bepisilt. Kilencéves volt, őszintén elkeseredett és kétségbeesett, de a nő olyan ragyogó volt, hogy szinte eltörölte a kislányra ránehézhető bajt, megszólította. Nem ordított már, meleg csorgott a lábszáran, a földöntúli képződmény pedig szólta hozzá.

Please, little girl.

Kiserna abbahagyta a sírást, nyújtotta a saját ragacsos kezét, ujjával tapintotta a másik ember bőrét, ruhaszövetét, majd gyorsan, maga számára is váratlanul a mozduló, mintegy rányíló női test mélyébe bújt, amely kifejezett rózsaiilatot eregetett, valami finom szappan szaga is érződött nyilvánvalóan, majd a nyakát egy pillanatra hátrafeszítve a vörösre festett száját nézte, melyben ide-oda emelkedett a cigaretta.

– Te ki vagy? – kérdezte tőle a látomás.

– Nem tudom. Én... nem tudom, ki vagyok. I don't no.

– Ah!

Ezt a látomás mondta. Megismételte.

– Oh, my God. Ah.

Aztán kérdezett.

– Eljössz velem? – érdeklődött a látomás a legnagyobb természetességgel, egy filmből esett ide nyilván, egy mozivászonról, egy színpadról lépett le ide, valamiféle varázslatból.

– Hová?

– Messzire.

– Milyen messzire?

– A tenger érdekel? Nagy házak? Rágógumi? A nevem Mary-Lee – nevetett, két dudor, a száj csücsörít. A nevetése is szép, a grimasza, mindene.

– Yes, I do.

– Great!

Mondott még valamit, egyáltalán nem biztos, hogy az állítás korrekt volt, viszont így kezdődött el ez a másik, egészen valóságos élet. Egy ilyen el nem hihető jelenettel kezdődött. Hajaj. Hiszi a piszi ezt a másik életet, Mary-Lee-vel, vagy Bell apukával, vagy a Jerry nevű postással. Pedig így lett vége az éppen csak elkezdődő, és máris halványuló, a legkisebb elemeit is fölszámoló életének, annak a néhány évnek, amely a Visegrádi utcában telt. Apu börtönben volt, apu néha otthon is volt, anya sokat ül egyedül a konyhában, nem is kapcsolta föl a villanyt, csak ült, cigarettázott, néha üveg is fehérlett előtte az asztalon, amibe Kiserna beleszagolt, és rémületesnek találta azt az illatot, mart, köhögtetett, és hát persze Erna nagymama, aki, ha följött hozzájuk vidékről, mindig rajzolt, vagy mesét *írtak* együtt.

Vége. Ennek vége.

Így vett új irányt a bécsi táborban valami új, amire szavakat vagy fogalmi kapaszkodókat nem talált. Kóla. Rágógumi. Hajas babák. Ha belegondol, a beleegyezésnek ebben az igazán véletlenszerű, mégis sorsszerű pillanatában lett *amerikai nő*, és ehhez a vállaláshoz az ő élete, egzisztenciális helyzete, nevezheti bárhogyan, fölbecsülhetetlen mértékű áldozatot hozott. Mindenét átadta az idegen erőknek, melyekről eddig csakis rosszat hallott. Szörnyűségeket. Mary-Lee igazán tüneményes teremtmény volt. Egy beszélő festmény. Eleven lény, félelem nélküli, rámenős és némiképpen korlátolt nő, mint egy műalkotás. Azon majd később vitatkoznak az amerikai nő évfolyamtársai a Harvard valamelyik szemináriumán, *ki az okosabb, a festő vagy a festmény*. Meg azon is vitatkoztak, jó, de akkor már spiccesen, hogy Mona Lisa buta volt-e. Hogy ki tud többet alkotó és alkotás relációjában, egyértelmű. A festmény magához veszi a nézője tudását és ismereteit is. Minden szírszart. Jó, tehát a festmény okosabb, zárójel, a vers, a novella, a regény, de akkor is, a művész többet tud. Ez az amerikai nő álláspontja volt. Nem éppen divatos fölfogás, amikor a művészi személyiséget fölزابálja a minimál vagy a pop art és az egyre divatosabbá váló kolostor-pszichológiai kultúra, ami a lelki manufaktúra újraalkalmazására hajaz. De ne vitassuk el ennek az adománynak a jelentőségét. Milyen jó, hogy Mona Lisa nem szólalhat meg, mit mondana, kérne egy rágógumit? Coca vagy Pepsi? Hála a Jóistennek, nem értek mindent, kedvesem.

Mary-Lee így beszélt.

Képzeld csak el, hogy ha bölcs is lennék egy ilyen pazar kivitelezésű testtel. Elég nekem, hogy megvan a magamhoz való eszem, well.

Mr. Bell, aki rendes, jóra való apjává vált, miután megérkeztek az Újvilágba, szeretett letelepedni egy közeli park padján, posztáltak, nádirigók a platánok ágain, ott üldögélt, szótlanul beszédes volt, minden kavicsreccsenésre bólintással válaszolt. De ez már Amerikában történt.

– *A fák, gyermekeim. Minden fűszál Istenig ér. Viszont a fa csak kísérlet.*

– A fa nem ér Istenig, papa – mondta az amerikai nő, akkor már angolul beszélgettek.

– Nem, sajnos, de az ember le tudott jönni róla, és vissza is tud mászni rá.

– Az baj?

– De még mekkora!

Nevettek.

Keress bűnöst! Keress szentet!

Mr. Bell elszántan bámulta a tótükör undok fodrozását, a víz sötétkék vizéből lilomok tárták szárnyukat, kacsák közlekedtek a lassúdad el- és visszafolyások tétova áramlásában, illetve egy papírsárkány rázta magát rezignáltan a tavacska fölé emelt fahíd fölött. Napsütés. Az amerikai nő nem véletlenül tanult a Polgár Mikivel angolul abban a néhány hónapban, amit a bécsi menekülttáborban együtt eltöltöttek. Polgár Miki, a kis hülye, megmutatta a kukiját.

Jé.

– Megfogod?

Kiserna megfogta, azért ez elég undorító, Miki. Hogy tudod te ezt elviselni? Miért nem vágod le?

Te hülye, te!

Hát igen, ez a helyzet a fiúkkal.

– Come with me – szólt akkor a tábori folyosón a lélegzetelállítóan gyönyörű Mary-Lee, akinek a nevét hogyan is tudta volna akkor.

– Jó, de hová? – szólt ő, mert egyedül maradt, nem is nagyon mondhatott volna mást. Néhány napja vagy talán egy-két órája Polgárék leléptek, és az is kiderült csakhamar, hogy az ő jelenléte, tartózkodása valójában nem lett hitelesítve, Polgárék talán tudatosan nem regisztrálták, Kiserna valójában nem is tartózkodott itt, nem lett bejelentve, és nem lett iktatva, mindegy.

– No, no, no – nevetett, mint egy angyal Caravaggiónál. – Bébi, fogalmad sincsen, hová hívlak!

– De tudom, Miss. Maga amerikai.

Amerikai! A gyönyörű nő komoly képet vágott, hát persze, of course, amerikai.

– Gyere!

Only Shallow, My Bloody Valentine.

Akkor elkezdődött egy rendkívül összetett álmodási folyamat, ami sehogyan sem akart véget érni, és aminek most sincsen vége. Éppen hatvanhat év múlva, 2023-ban, amikor Magyarországra érkezik, nem akar erről a hosszú-hosszú álmorról, annak fősodráról és mellékágairól lemondani. Övé az összes tévedés. Nem akarja megtagadni, ragaszkodik hozzá, hogy az életét, ha nem is tökéletesen, de helyes módon töltötte el, úgy élt, ahogyan a körülmények lehetővé tették, de azért végig vele volt valami nagyszabású.

Jó, foglalja össze.

Egy mondat csupán.

Az Amerikai Egyesült Államokban a realitás kapaszkodóját veszítette el, azt az érzését, hogy ami történik velem, amire gondolok, amit kikövetkeztetek, az nem valami képtelenség megnyilvánulása. Minden, ami ott történt velem, sajnálatosan nem tudott gyökeret eresztetni. Ez különben igazi, törő metszett tragédia. Szörnyűség. Nem tud gyökeret eresztetni. Minden, ami ott, az USA-ban történt velem, nem tudott rendes, normális emlékké válni. Kelet-Európa inkább realitás. Lehet erről vitatkozni a marihuánaszagú tanszékeken. De azért. Mondjon egy szót erről a *hatvanhat évről*, amit az USA polgárként töltött el az életéből, víz, tűz, savó. Nem olyan sok hamburger, de Vietnám, Woodstock, Nixon az igen. Trump.

Mr. Bell századjára nézi televízió-készülékén a hidrogénbomba robbanását. Nem volt egyszerű, de magától értetődően fogyott el ez a sok idő, rengeteg idő. Az emlékek folyton föltörték volna a lélek zártfalát, drótkerítését, ha pincéből jöttek, az elme bazaltos, kövekkel kirakott, aszfaltozott padlózatát. Jöhettek. Ő volt az erősebb. Erősebb volt, akit legyőztek, levadászták és csontig gyötörték a rémálmok, hallott az anyanyelvén szavakat és mondatokat, káromkodásokat, imát is, és az álom az maradt, ami volt, a kimondhatatlan.

Csöpike vagyok.

Kiserna vagyok.

Csöpike vagyok.

Kiserna vagyok.

Ebből elég!

Te vagy az amerikai nő.

Pontosan nyolcéves volt, amikor kiesett az első élete feltehetően szép, szigorú, megbízható rendjéből. Első élet. Ez az. Ilyen. Ennyi. Kiszaladt az ajtón, míg odabent, a Visegrádi utcai lakásban verekedtek a férfiak, nők. Hanna néni úgy esett rá a Kareszra, hogy az recscent, meg is halt szerinte. Vagy az Imire esett az óriás néni? Ordítottak.

Sikoltottam. Ő kifutott. Én elfutottam. Kifutott, mint a nyúl, uzsgyi, el innen, ebből a bolondériából.

Soha nem felejtette el az apja, az anyja, a saját nevét.

Apám Zsolt. Anyám Anna, én Csöpike is voltam, aztán pedig Kiserna, nagyanyám után, aki Erna volt, Lackó Józsefné, született Sós Erna. Természetesen mindent elfelejtett volna egy koradélután, amikor a forradalom napjaiban rájuk törtek a fegyveres fiúk, a Csala Imi és az a másik, a Karesz, abban a régi otthonban, Budapesten, ahol akkor laktak, nem messze a bódésoros piactól, az volt a csodálatos Lehel piac óriási krumpli-, hagyma- és almahalmokkal, de még sokan Ferdinánd térnek nevezték. Az ő utcájuk volt a Visegrádi utca, itt, és aztán a Duna felé is furcsa bérházak hosszú sorából szólt az ének, foghíjas, fakalyibák őrizte telkek akasztották meg az úgynevezett polgári lét terjeszkedését, elnémult, aligha működő gyáregületek adtak otthont a környékbeli gyerekek kalandos vágyainak. A poros grundok fakerítése mögé csókolózni jártak a fiatal párok. Alapvetően vadregényes környezet volt. Akasztott ember lógott egy póznán, 1956-ban, erre emlékszem. Talán zsidó is vagyok, mint Judit, Sára, Mária. Annyira azért nem, hogy kitegyem a lelkem az ablakba Izrael állam létezéséért. Egy zömök, súlyos katolikus templom állt a közelben, a piac naponta élénkülő bódésora, az utcájuk pedig beljebb húzta magát.

Azon a napon, '56. október 25-én a Visegrádi utcában az otthonukba törtek be a forradalmárok, két fölhevült fiú, két szerencsétlen szarházi, mindenki mondta a magáét, mintha önkívületbe kerültek volna, egy részeg ország kereste volna magát, a zsebébe turkál, hová tettem, hová tettem. Részeg volt mindenki, mint a napfényre esett tört üveg. Aki lőtt, aki nem, az oroszok lőtték a legtöbbet. Betörték hozzájuk a gyerekek, Sándor bácsi hozta be őket a lakásba, hátrált fölemelt kézzel, őt követte a két fiatal hülye, Imi és Karesz. Az amerikai nő meglapult az ajtó mögött, váratlanul ott találta magát. Amikor nemsokára szaladni kezdett le a lépcsőn, és ki a házból, az utcára, a Körútra talán, aztán elég gyorsan a nagy térre keveredett.

Én csak egy kislány vagyok.

Berendezett magának egy titkos területet.

Egy ideig csak magában építkezett, szavak, emlékek, érzések, minden, rakta a téglákat ide és oda. Rendkívül megterhelő és kétségbeejtő munka, semmi eredménnyel nem kecsegtet. Senkire nem számíthat, cinkosa, játszótársa nincs. Meg kellett tanulnia újra magyarul. Visszatanulnia. Voltak emlékei, melyeket újra és újra földidézett. Káromkodások, kiáltások, veszekedések, nagymama duruzsolása. Tizenöt évesen aztán úgy beszélt, mint egy kocsis. Titokban. Így mondták Magyarországon, mint egy kocsis, ő is emlékezett még a Lehel tér felől poroszkáló jégkocsi, annak nem *a bazmeg a kurva anyád, te geci* volt a legenyhébb invokációja. Húszévesen, amikor fölvetették a Harvardra, kezdett Magyarországgal szisztematikusan foglalkozni, *a bostoni papírboltban*, Miss Perklynél vett egy kényvtárlás füzetet, még *a jeruzsálemi út* előtt, abba kezdett jegyzetelni, élet-halál kérdései, művészet. Szó, beszéd, elmondás, jelentéktelenség. Mindent fölírta, ami az eszébe jutott. Nézte a betűit. Szépek? *Még magyarul is tud írni.* Tudatosság, nosztalgia, félelem, ezeket a szavakat sorolta föl, egymás alá. Mit fedez föl, mit talál ki, miféle emlék fakad vissza hozzá. Az emlék vadállat is, máskor félúton domesztikált ragadozó, leginkább macska. Hazajön, mert éhes, általában a kedve vezérli. Mit lát meg, mondjuk olyasmit, amit nem látott az eddigi életében, amin átfújt a fánk illata, Magyarországon nem fánk, hanem zsömle volt. Ah, yes, a lángos. *Anyával papírrépülőt dobáltunk a Váci útra.* Ez igaz? Vagy csak képzelem? Elég sok mindent elolvasott az érintett budapesti környékről, ahol fölött. Újlipót. Nemigen beszélt ő erről senkinek, mert akkor magának is szembe kellett volna néznie annyi mindennel, mit akar ő a mások bajával, a magáétól is elmenekült, hagyott mindenkit, apát, anyát, nénit, mamát, így viszont jegyzetelni, az emlékeit karcogatni felszínes hobbinak tűnt legfeljebb, szórakozásnak vagy időöltésnek, nem pedig annak, hogy ebből a sok fecniből, odavetett megjegyzésből, zavaros képből egyszer elkerülhetetlenül valami nagyszabású esemény lesz, összeáll, mint a dagasztott kenyér, és kisül, a múltja. Ahogy teltek az évei, a szüleivel, aztán a férjével, Stuarttal ez a valami mindegyre kétségesebben ígérte magát. Nem fog bekövetkezni, dehogyan is.

Már az is ennek az elszánásnak volt hozadéka, hogy gyerekként kiültette a szüleit a sövényel kerített ház elé.

El tudok valamit mondani.

Mit.

Nem tudom, mit, de elmondom.

Jó, a kert, a kert. A színes szalagokkal díszített juharfa. Egy rigó éneke, kaparászása, fekete suhanása. A kerti széken üldögélő szülei, a kubai válság, Martin Luther King, a Beatles és ő.

Ne kérdezzék meg, közölte határozottan velük az amerikai nő, miféle könyvből fog nekik fölolvadni, mert ő ezt éppenséggel nem tudja megmondani, és anynyira nem is áll szándékában. Titok, te gyermek? Igen, titok! Ez a könyv nem úgy létezik, mint a többi, a Moby Dick, az Óz, a Huckleberry Finn vagy a Biblia. Ez a könyv máshol van, nem lehet a polcról leemelni vagy az Elm utcai könyvesboltban öt dollár harminc centért megvásárolni, vagy a városi Public Libraryből kikölcsönözni, ő sem tudja, pontosan hol található éppen, és hogy mindig ugyanott van-e, ahol van, nem változtatja-e a helyét önkényesen és szabadon, nem kerül-e egyik házból a másikba, nem viszik-e egyik kert zöldövezetéből a másikba, nem lopják-e el, nem ajándékozzák, nem írják újra, nem vetik tűzbe éppen, de akár-hogy is van, ezzel a könyvvel az a helyzet, hogy ő, az amerikai nő gyakran betűket lát belőle, ezek a föl villanó betűk értelmes szavakká állnak össze, a szavakból máris mondatok lesznek, a mondatokból pedig valóságos fejezetek, tessék.

És mondta a mesét, amit a kerti juharfa ágáról föl-föllebbenő szalagok táncoltak el neki.

Mr. Bell leesett állal hallgatta, kifejezetten rémült volt.

De talán mindkettejüket eltöltötte a reménykedés, hogy a kislány végre enged az emlékezés erejének, fölnyílik tudatának féltve őrzött szelencéje, és a titok, amely a találkozásuk óta makacsul tartotta magát, föltárul, és akkor a gyermeklány beszámolhat arról, *kicsoda valójában ő*, ami sajnálatos módon soha nem vált egészen világossá. Sőt, a helyzet voltaképpen tragikusabb volt, ha lehet ezt így mondani, mert hiszen rejtély maradt, egyfajta titok, mert a gyerek sehogyan sem akart beszélni róla, *nem számolt be arról*, milyen úton-módon került kapcsolatba azzal a bizonyos Polgár családdal, akikkel előbb a traiskircheni táborba, majd a valamivel jobb körülményeket biztosító Rothschild kórház falai közé, végül egy másik, kisebb bécsi szálláshelyre, egy, mondhatni exkluzív, menekültgondozóba került, és ahol aztán Mary-Lee mindkettőjük, ezt bizvást lehet állítani, szerencséjére szembe sétált vele a folyosón, és ahol különösebb bonyodalom nélkül egymásra találtak, és ahonnan elvihette magával,

come with me.

Darling.

Mr. Bell egyetértett, mint mindig, ha a felesége különös elszántságot tanúsított bizonyos irracionális esetekben, és ez azért az volt, valószínűleg nem érte meg neki a vita, a személyes nyugalomát legalább olyan fontosnak tartotta, mint egy bécsi órásmeister, *ha remeg a kezem, hiábavaló vagyok*. Ezen a bécsi menekültszállón, mely épület előtt egyébként gesztenyefasor húzódott, történt a lincselés. Az amerikai nő kislánykorában is tanúja volt vitáknak, civódásoknak, itt még össze is verekedtek a menekültek, mindennapos volt a szóváltás. Elcsattant néhány pofon, repült a saller, hölgyek rugdosódtak a körömcipővel. A meglett urak vagy a fiúk beittak. Hangoskodtak, előbb ócsárolták egymást, aztán villant a kés. De a lincselés minden képzeletet felülmúlt, ha mondhatja így. Egy addig szótlán, visszahúzódó, már-már jelentéktelen ember üti a legnagyobbakat. Már nem is él az illető, de még mindig ütik.

– Honnan jöttél?

– Budapestről.

– Great. And why?

A kislány elgondolkodott, mit is mondhatna.

– Féltém – jobban megnézte az illetőt, aki az ebédlő melletti bejáratnál cigarettázott, és többnyire árnyékban maradt. Egy rejtélyes ember. Sietősen haladt a folyosón, surrant a falak mellett, koppantak a léptei a kövön, mint a puskalövés. Minden mozdulata gyors volt, ahogy evett, ahogy hátrafelé fésülte a fényes, fekete haját, ahogy an dohányzott.

– A bácsi?

– Mi van velem?

– Maga nem fél?

Kifújta a füstöt, fölnevetett.

– Nem, én nem félek – mondta, és elpöckölte a csikket. Még furcsa arccal viszanézett. – Én soha nem félek, te lány.

– Nem hiszem.

A férfi megállt.

– Tudom, ki vagy.

A kislány megijedt.

– Én a Polgár bácsi...

– Ugyan. A gyerek nem mondja az apjáról, hogy bácsi. Ki az apád?

– Polgár úr.

A férfi nevetett.

– A te apád sánta.

Az apu tényleg sánta volt. Sokat olvasott. Jókat lehetett nevetni vele. Anya komolyabb volt. Anyát Annának hívták, Apát Zsoltnak. Zsoltikám, mondta anya. Ritkán látta. Nagyon-nagyon sokáig börtönben is volt a Sanyi bácsival, aki ikertestvére volt neki, és egyáltalán nem hasonlítottak. Apa egyszer, amikor kijött a börtönből, arra kérte, hadd fésülje meg ő Kisernát. Az ő sárga haját. Apa haja fekete volt. Ő meg nem engedte. Apa sóhaja, ahogy leteszi a fésűt.

Honnan tud ez az ember Apáról.

– Tévedni tetszik. Az én apám nem volt sánta – mondta az embernek, akit később meglincseltek.

Nem is kérdés, miért lesz olyan fontos jelensége a huszadik századnak az emlékléltározása és az emlékezés folyamata, az egyszer volt, hol nem volt események iktatása, regisztrálása és kartotékra való rögzítése. Soha ennyi minden a világon nem történt. Soha ilyen gyorsan, már-már eszelős sebességgel megvalósuló tettel, cselekedettel, melyekért felelt az ember, nem kellett szembenézni. Soha ilyen mértékű változások az emberi életet próbára nem tették, és soha ilyen apparátus nem állt az ember rendelkezésére, hogy az étellel kapcsolatos eseményeket rögzítse. Nem az, nem olyan, nem annyi lett az emberélet, mint akár száz évvel ezelőtt, és micsoda száz év, de tényleg. Valószínűleg nem az a vágy táplálta a változásokat, hogy az emlékezés kecsagetett volna valami hasznosabb egzisztálással vagy jobb étellel, ha erre és arra emlékszel, ha megőrzöd azt az elvesztett másikat, annak az igazságát vagy a hamisságát, majd jobban teljesítesz a jelenben, megéri, megéri. Nem. Eléggé kétségesen csillogott, ha ugyan volt annak fénye, az

ügynevezett haszon. A jelen, az aktuális jelen, a holnap vagy holnapután bekövetkező jelen soha nem teljesített igazán jelesre, mindig maradt varangyos béka a kútban, amelybe az ivóödröt engedték. Mindig maradt folt a kimosott ruhán. Mindig maradt régi családi fotográfia, melyről maga a gonosz mosolygott hibátlan fogsorral a gyanútlan vérségi gyülekezetből, rá lehetett döbbsenni, itt élt közöttünk, és milyen kedves, figyelmes és gondos apa, fivér, anya, nagynéni, bácsi volt, ki gondolta volna. Mindig maradt egy valamilyen számla, csekk, egy betétkönyv. Inkább a veszendőséggel való elszánt szembenállás lett a fontos. A dac például. Dafke. Dafke. A csakazértis ethosza. A veszteségek mindenféle formái és alkalmi, az egyszerű, mondhatni hétköznapi természetes veszteségek, és a történelem, a politika okozta sebek, fájdalmak, traumák soha nem látott mértékben halmozódtak föl, soha nem nézett szembe az ember ennyi hiánnyal és a lelki és anyagi fosztogatásnak ennyiféle módozatával, kifinomult rablásokkal és nyílt fosztogatásokkal, és ezzel kezdeni kellett valamit. Az ember makacskodott, dacos lett, és nem föltétlenül kiáltott bosszúért, bár néha azért is, kétségtelenül, hanem inkább a megőrzés, az emlékezés rögeszméjére kezdte bízni magát.

Nem akarom elfelejteni. Nincsen jogom ahhoz, hogy egy kút mélyébe dobjam a vaníliás süteményt, amitől egy francia úrnak mondatról mondatra föltárult a világ. Miközben az éppen múltó és a múlt törekenységéhez képest még kiszolgáltatott aktuális életet kellett fenntartani.

A lincselés azért volt különösen megrázó élmény, mert azt a férfit, akit a táborban megismerni véltek a magyar menekültek, megszólították, illetve felelősségre vonták előbb halk, de mind erőteljesebbé váló szavakkal, majd kifejezetten heves kérdések formájában, a kislány *ismerte*. Ezt nem tudja másképpen mondani. Megismerkedtek. A férfi elég sokat tudott róla, és ez a tudás veszélyesnek minősült ebben az egyébként is törekeny és bármikor összeomolható rendben, ami őt tartotta, körülvette. Egy lincselés kérdései költői kérdések. Az alanyt nem azért kérdezik, hogy válaszoljon. Már nincsen válasz. Ő volt, ez a kérdezett ember, aki mindig árnyékba húzódott, kitartóan ügyködött azon, hogy minél kevesebb látsszon belőle. A hallgató, a fejét ingató, egy-két nemmel tagadó férfit megtaszították, meg is ütötték, kiverték a kezéből a cigarettát, az nem ütött vissza, bizonytalanul igyekezett óvni magát, az arca elé hajló alkarjával, a meggömbülő testével mutatott némi szakszerűséget is a védekezésben, mint aki csinált már ilyet, mint aki látott már ilyet, *tudja, hogyan kell úgy helyezkedni, hogyan kell olyan tartást fölvenni, hogy a legkevesebb ütés okozzon fájdalmat vagy igazi károsodást*, csak hogy hiábavaló volt a védekezés bármilyen formája, a feléje csapkodó, majd záporozó emberi kezek nem lankadtak, sőt, rúgások is kísérték a lecsapó öklöket, míg végül botok kerültek elő, egy kalapács, csavarhúzó, cipésztű. A kislány most már hallotta többször a bűvös szót, amit egyébként ő maga eresztett útjára. Szellem a palackól, ha lehet mondani. És lehet.

Ávéhás.

Mint aki mellett közvetlenül csapnak le a bombák.

A férfivel, akit meglincseltek, találkozott korábban a táborban. És igen, beszéltek addigra egymással, nem is keveset. Lényeges dolgokról esett szó egy felnőtt és egy gyereklány között, mindkettőjük sorsát meghatározta a legutolsó szóváltás. Igen, az amerikai nő is ennek a beszélgetésnek köszönhette, hogy Csöpikeből vagy

Kisernából amerikai nővé válhatott. A férfi már elég régóta és elég nyíltan méregette őt. Jól megnézte magának, még azt is tudtára adta, hogy ismeri őt.

– Nem a Visegrádi utcában laktok?

– Nem – mondta az amerikai nő, aki még nem volt amerikai nő. De már Kiserna sem volt. Éppen egy identitásválság kellős közepén, annak hordalékai között hánykódott. Nyilvánvaló volt, hogy nem mond igazat, akkor sem, amikor azt állította, hogy tudja, ki ő.

– Pedig én láttalak ott téged.

– Biztosan nem – bólogatott a kislány. – Vagy véletlenül lehetett. A Visegrádi utca nem Visegrádon van?

– Hadoválsz. Akkor hol laksz?

Az amerikai nő gondolkodott, kelepcebe került nyilvánvalóan.

– Nem mondhatom meg.

Az amerikai nő hallgatott, mert még mielőtt ez történt volna vele, az apja rendszeresen leült vele a nagyszobában, a virágok takarásában, és kiokosította. Ha megszólítják idegenek, mit kell mondani. Úgy kell beszélni, hogy abban ne legyen logika. Kislányom, te már tudod, mi a logika. Az, hogy nem függ össze. Ha össze-függ valami valamivel, baj lehet. Ne függjön össze. Mondd úgy, hogy az egyik állítás a másikkal ne kapcsolódjon. Az a legjobb, ha sírva fakadsz, amikor az egyik dolog mégis össze akar kapcsolódni a másikkal. Tudsz sírni, kislányom? Erzsí is sokat tanította, nemcsak hagymával, de így, mint a színészek, belülről is. Erzsí, aki Sándor bácsi felesége volt, és gyönyörű volt, igaz, nem úgy, mint Mary-Lee, akkor sír, amikor akar.

– Erzsí akkor is sír, amikor nem akar – mondta Kiserna, mert látta Erzsít küszködni a könnyeivel, amikor a színésznő fölugrott hozzájuk, nem akart sírni, mégis sírt, eltakarta az arcát.

Az apja elgondolkodott.

– Ez tényleg így van. Sokat sírnak az emberek. Okkal, ok nélkül.

A kislány hunyorgott fölfelé, itt magasodott előtte ez az ember, hát most akkor sírjon-e. Ismeri a bácsit? Nem, egyáltalán nem ismerős neki. Anya, apa, Sándor bácsi munkatársa? Egy olyan ember, mint apa. Vagy olyan, mint Sándor bácsi, fekete kocsikkal járnak, van pisztolyuk és a lépcsőházban mindig oldalra állnak nekik az emberek, a falhoz húzódnak és lesütik a szemüket. Az én apámtól féltek. Sándor bácsitól is féltek. Én nagyon nem szeretném, ha félnének tőlem, de azt vettem észre, hogy a házban a gyerekek tőlem is félnek. Én ezt apának köszönhettem. Anyától is féltek, különben.

– Nem bántalak. Semmi közöm hozzá, tényleg – mondta a férfi az udvaron, ahol álltak.

– Akkor meg miért kérdezi? – a kislány hirtelen dacos lett.

A férfi elmosolyodott.

– Talán megszokásból. Azt tudod, hogy az apád és a testvére árulók lettek? Nem védték meg a... bajtársaikat. Amikor azok bajban voltak. Slamasztikában.

– Kik voltak sla...?

– Mi voltunk slamasztikában, amikor... kitört ez... a. Amikor elkezdtek a hülyeséget – a férfi lehalkította a hangját. – Az ellenforradalom.

– A bácsi most is abban van?

A férfi elnézett fölötte. Beszélni kezdett hosszan, magányosan. Nem is neki, Kisernának mondta, csak úgy magának. Mint akiből kiesnek a mondatok.

– Akármikor beüthet a krach. Nézd, én megértem a gyávaságot, tudom, hogyan működik és miért. Az apád és a nagybátyád lapultak, amikor szükség volt rájuk. Ott hagytak bennünket a szarban. Én ezt is megértettem. De a Párt. Ő megérti-e. A Párt nem arról híres, hogy belátó legyen. Neki inkább elvárásai vannak, és ezeket nemigen szokás felülbírálni. Még ha most ez is a divat.

A kislány nézte a gyűrt arcot. Talán jöképű volt ez a férfi.

– Honnan tudja, ki volt az apukám?

Hogy nevet. Most őszintén, felszabadultan nevet, a fejét hátradönti, a kislány belelát a torkába. Rossz fogak. Van-e mandulája. Az ott egy mandula, nem? Ha kiveszik valakinek a manduláját, ehét fagyit. Sok fagyit kap. Annyit, amennyit akar, vanília, csoki, málna, eper. Egyszer csak odaadott neki egy pénzt. Papírpénzt. Nem magyar.

Tud olvasni, tíz schilling.

– Vegyél fagyit.

Ezt a férfit lincseltek meg.

Amikor Polgárék eltűnése után a folyosón sikoltani kezdett, csakhogy valaki találja meg, bitte schön, figyeljenek föl rá, valaki ragadja meg a kezét, tulajdonképpen ezt a szót is ki akarta sikoltani magából, illetve a szó nyomában fölfeslő emlékeket,

a meghalást,

a gyilkolást,

egy férfi arcát, egy nő véres arcát, egy másik arcot, ez pedig itt egy tágas és világos nagyszoba, fiatal fegyveres férfiak menekülése, a tér szúrós lőporszaga, az ágyúk és a tankok bömbölése, egy haldokló, ahogy az arcába zihál. A vérrel öntözött Kossuth téren, nem messze Erzsébet néniék lakásától ezek a Polgárék találtak rá. Kivétel nélkül menekült mindenki, sikoltoztak, és kiabáltak, és lőttek, robbanások dörögtek a jajgató emberi hangokba, géppuskák kelepeltek, az emberek taposták egymást, a füstszag fojtogatott, a lőporszag kaparta a torkot, Polgár mellett ketten haltak meg egyszerre, ahogy telibe kapta őket a sorozat, egy kendős nő szorította a férjét, és ő, az amerikai női is vértől ragadt, egy gyerek-lány, valaki kiabált.

Csöpike!

Nem fordult meg, olyan nincs, hogy ő erre a névre még egyszer, bármikor hátrapillantana. És különben is. Jól tudta, ki kiabál.

Csöpike!

Nem. Nem akarom ezt.

Sikerült bejutniuk egy kapualjba, megragadták és nagyot rántottak az ő súlytalan testén, máris meleget érzett az arcával, mély és fullasztó posztószagot, október vége volt, az emberek már elővették a molyirtós kabátokat is, de leginkább a ballont.

– A szüleid? Mi van a szüleiddel?

– Meghaltak.

Hogyhogy. Nem. Dehogyan. Ezt nem akarták elhinni. Pedig a körülményeket tekintve nem volt olyan nagy hihetlenség. Mindenfelé heverték a halottak. Bol-

dog és boldogtalan, kifutófiú, boltos, könyvtáros, háztartásbeli asszony, utcagyerek, meglőtték őket, eltaposták őket, ez elvázott, az megfulladt. Egy szülő miért is ne halhatna meg. Amikor forradalom van. Egy forradalomban a szülő hal meg először, meghal kedves édesapád, jöhet a forradalom. Már mondják is, kimondják, forradalom, fölkelés, háború, harc.

– Lelőtték őket.

– Apádat, anyádat?

– Igen.

– Kik?

– Az ávósok – igyekezett érthető lenni. Az ávósok mindenkit pusztítottak! – a kislány sírni kezdett, mint aki mindjárt meghal. Hát mi az én apukám?! Hát mi az én anyukám? Hát mi az én sánta bátyusom, a Zsolti bácsi?

– Hol laktok?

– Nem tudom.

– Irén, hagyd már, sokkot kapott – nagydarab, jó szándékú úr szólt közbe, ő lett a Polgár bácsi.

– Jó, látom, de mi legyen.

– Vigyük magunkkal a kis hülyét – mondta egy gyerek, ő volt a Miki, a Polgár gyerek.

Például az az ember, aki 1956. október 25-én ráesett és magával rántotta le, a tér vértől ragacsos köveire, mielőtt továbbszaladt volna, amikor fejvesztve, a réműlettől megbolondítva elhagyta az otthonát, illetve elhagyta a hozzátartozóit, elhagyott mindent és mindenkit, akkor még nem tudta, miért, de nyilván azért, mert nem akart az lenni, amivé ott vált volna... Elég volt. Halálra rémült attól, ami ott már elkészült és ami készült. Csupa vér volt. Ráesett a férfi, aki Sándor bácsi, a nagybátyja volt, talán meghalt, nagyon nehéz volt, mintha zsákot dobtak volna rá. Nagyon sokáig nem mert előjönni. Halottak között feküdt, a tér tele volt jajgató emberekkel, hullákkal. Ő eléggé jól hallott mindent, és tudta, valami... történik vele. Nem lehetett erre nem gondolni. Aztán bejutott egy kapualjba.

Kiserna!

Ez visszhangzott benne.

Gyere ide! Mi van veled? Mi van a szüleiddel?

Nem is gondolkodott, amikor kimondta.

– Meghaltak.

– Vigyük magunkkal – mondta Miki flegmán.

Amikor visszagondolt az amerikai nő ezekre a hetekre, hónapokra, így hullámzottak emlékeiben az események, föltorlódtak, fosztogatták és kiegészítették egymást, olyanok voltak, akár a piac emberei. Kinek jut, kinek nem. Ki sorra kerül, ki nem.

Egyetlen esemény maradt biztos.

Hogy amikor azt a férfit, aki néhány napja beszélt vele, megmutatta egy asszonynak. Testes, kedves nőszemély volt. A kislánynak az volt az érzése, hogy csak a vékony emberek szaladnak el az országból. Hát ez az asszony nem volt vékony. Kifejezetten gömbölyű volt, és rekedt hangon beszélt. Lelőtték a testvérét, a fia intézte el, hogy itt legyen. Kiserna úgy lépett oda hozzá, mintha száz éve ismernék egymást. A farsang napja volt. Még a kezét is megfogta. Iz-

zad. Takaró néni. Így hívták ezt a gömbölyű asszonyt, hogy Takaró néni. A kislány kimondta a szót.

– Micsoda?!

– Ávéhás – ismételte.

– Honnan tudod?! – a testes nő közelebb hajolt. Szúrt a tekintete, hirtelen megbolondult.

– Ő mondta.

– Mit mondott?

– Hogy az.

– Ez nem játék, gyermekem.

A kislány elővette a tíz schillinget. Ezt kapta attól az embertől, és visszamutatót. Hogy hallgasson. Az asszony főlegyenesedett, odament egy férfihez, súgott a fülébe valamit, mutatott is a férfi felé. Az meg hirtelen Kisernára nézett, elmosolyodott. Mint aki már várta. Néhány perc alatt lezajlott az egész. Mire a felügyelők odaértek, vége volt. A kislány a falnak dőlt, hunyva volt a szeme. Megfogták a karját. Az ágyához vezették.

Aztán jött a csoda, Mary-Lee.